Програма "Людина і світ професій" для загальноосвітніх навчальних закладів

9-й клас

Олександр Мельник, завідувач лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання АПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник;
Олег Морин, науковий співробітник лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання АПН України;
Леся Гуцан, старший науковий співробітник лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання АПН України, кандидат педагогічних наук

Пояснювальна записка

Програма «Людина і світ професій» розроблена відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на розвиток системи професійної орієнтації населення, на період до 2009 року» (№ 576-р від 25 липня 2007 р).

Зміст програми «Людина і світ професій» представлений у варіантах *35 год і 17 год.* Реалізується програма курсу за рахунок годин варіативної складової навчальних планів загальноосвітньої школи. Головною метою реалізації програми курсу «Людина і світ професій» є підготовка учнів 9-х класів до вибору профілю навчання в старшій школі. Мета курсу реалізується в процесі вирішення комплексу навчальних і виховних завдань:

— виховання в учнів ставлення до себе як суб'єкта майбутнього профільного навчання, усвідомлення своєї індивідуальної неповторності, відповідальності та впевненості в досягненні майбутнього професійного успіху;

— активізація процесів самопізнання, самооцінки та актуалізація потреби в самовдосконаленні;

— формування системи знань учнів про зміст і структуру світу професій, умінь самостійно аналізувати вимоги соціального середовища до фахівців на ринку праці та специфіку профільного навчання як першого кроку до оволодіння обраною професією;

— ознайомлення учнів зі способами і прийомами прийняття обґрунтованих рішень щодо вибору майбутнього профілю навчання, забезпечення їх практичним досвідом пошуку необхідної інформації для розробки або ж удосконалення індивідуальної освітньої траєкторії.

Результатом реалізації змісту курсу «Людина і світ професій» є готовність учнів 9-х класів до вибору профілю навчання та професії в старшій школі.

Програма курсу «Людина і світ професій» складається з пояснювальної записки і таких розділів:

— навчальний матеріал, який надає знання, уміння й навички з основ вибору учнями 9-х класів профілю навчання в старшій школі;

— орієнтовні критерії оцінювання стану підготовленості учня до вибору профілю навчання в старшій школі;

— орієнтовний зміст «Щоденника вибору профілю навчання»;

— перелік рекомендованої літератури.

Обов'язковим для засвоєння курсу «Людина і світ професій» є проведення практичних робіт, які входять до програми для ґрунтовного вивчення учнями блоку питань, пов'язаних із розумінням загальних понять про індивідуально-психологічні якості особистості. Учні, досліджуючи свої професійно важливі якості підчас практичних робіт, виробляють уміння аналізувати професії та зосереджуватися на самоаналізі. Така діяльність учнів спрямована на формування в них адекватної самооцінки та прагнення самовдосконалення до рівня вимог майбутнього профілю навчання в старшій школі та обраної професії.

Важливим складником «Щоденника вибору профілю навчання» є «Робочий зошит», який дитина використовує для виконання самостійних робіт. Кількість таких робіт визначається темами програмового матеріалу. Головною функцією «Робочого зошита» є накопичення учнем даних про власні досягнення; ці дані він використовує для складання програми самовдосконалення. Надзвичайно важливо, що зміст «Робочого зошита» є обмеженою для розповсюдження особистою інформацією учня, яка використовується вчителем лише в процесі індивідуальної роботи.

Програма передбачає реалізацію змісту в обсязі однієї години на тиждень. Змістове наповнення модулів курсу «Людина і світ професій» та зміни в погодинному розподілі вивчення окремих тем можуть бути уточнені навчальним закладом з урахуванням особливостей регіону, типу закладу та індивідуальних освітніх потреб учнів у межах 10 % від загальної кількості виділених годин. Такі зміни рекомендується проводити під час вивчення модуля «Світ професій та напрями профільного навчання в старшій школі».

9-й клас (35 год)

Орієнтовна сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№	**Розділи,** підрозділи	**Кількість годин**
Розділ 1. Людина і **професія**		**13**
1	Вступ	1
2	Розділ 1.1. Професійна діяльність людини	3
3	Розділ 1.2. Класифікація професій	6
4	Розділ 1.3. Професійне самовизначення особистості	2
5	Розділ 1.4. Підсумкове заняття	1
Розділ 2. **Загальні поняття про** індивідуально-психологічні якості особистості		**7**
6	Розділ 2.1. Індивідуально-психологічні якості особистості	6
7	Розділ 2.2. Підсумкове заняття	1
Розділ 3. Профільне **навчання в старшій школі**		**7**
8	Розділ 3.1. Напрями профільного навчання	6
9	Розділ 3.2. Підсумкове заняття	1
Розділ 4. **Вибір напряму** профільного **навчання в старшій** школі		8
10	Розділ 4.1. Ринок освітніх послуг	2
11	Розділ 4.2. Профільні проби	5
12	Розділ 4.3. Підсумкове заняття	1
	Разом	**35**

Навчальний пріоритетний матеріал

№	**Кількість** годин	**Зміст**	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки
Розділ 1. Людина **і** професія			
	1	**Вступ**	
1	1	Мета і завдання курсу. Важливість правильного вибору професії для майбутнього особистості. Типові помилки при виборі професії. Інструкція учням про порядок роботи зі «Щоденником вибору профілю навчання». *Практична робота учня на уроці.* Дискусія «Наслідки вдалого та невдалого вибору професії». *Самостійна робота учня.* Заповнити загальні відомості в «Щоденнику вибору профілю навчання». Творче завдання в робочому зошиті «Що, на мою думку, може сприяти вдалому вибору майбутньої професії»	*Учень:* — пояснює значення правильного вибору професії для особистості та сучасного суспільства; — виділяє проблеми професійного самовизначення сучасної молоді; — характеризує типові помилки при виборі професії та їх наслідки; — старанно виконав творче завдання в робочому зошиті «Що, на мою думку, може сприяти вдалому вибору майбутньої професії»
	3	Розділ 1.1. Професійна діяльність людини	
2	1	Професійна діяльність людини. Предмет, мета, засоби та умови праці. *Практична робота учня на уроці.* Розподіл у групи заданого переліку професій (за предметом, метою, засобами й умовами праці). *Самостійна робота учня.* Доповнення виконаного на уроці розподілу професій'власними прикладами	*Учень:* — пояснює зміст і структуру професійної праці людини; — характеризує професії за предметом, метою, засобами та умовами праці; — володіє початковими навичками розподілу професій у групи; — старанно доповнив виконаний на уроці розподіл професій власними прикладами
3	1	Професія і спеціальність, кваліфікація і посада. Види професій. Розподіл професій за галузями господарства. *Практична робота учня на уроці.* Розподіл професій за галузями господарства. *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Професії моїх батьків»	*Учень:* — пояснює відмінності між професією, спеціальністю, кваліфікацією і посадою; — виділяє види професій і галузі господарства; — характеризує специфіку галузевої класифікації професій; — старанно виконав творчу роботу в робочому зошиті «Професії моїх батьків»
4	1	Вимоги професії до людини. Здоров'я та професійна придатність. *Практична робота учня на уроці.* Скласти таблицю «Здоров'я та професія». *Самостійна робота учня.* У робочому зошиті сформулювати вимоги професійної придатності до професії, яку учень має бажання обрати в майбутньому	*Учень:* — пояснює сутність професійної придатності особистості; — характеризує вимоги професії до людини; — володіє початковими навичками визначення професійної непридатності до окремих професій; — старанно виконав самостійну роботу в робочому зошиті

Продовження

№	Кількість **годин**	Зміст	Державні **вимоги до рівня** загальноосвітньої підготовки
	6	Розділ 1.2. Класифікація професій	
5	1	Класифікація професій. Державний класифікатор професій України. *Практична робота учня на уроці.* Ознайомлення з Державним класифікатором професій України. *Самостійна робота учня.* Пошук у Державному класифікаторі професій України відомостей про професії батьків, родичів, знайомих	*Учень:* — пояснює особливості класифікації професій; — характеризує групи професій за предметом, метою, засобами, умовами праці; — володіє початковими навичками роботи з Державним класифікатором професій України; — старанно виконав пошук у класифікаторі відомостей про професії батьків, родичів, знайомих
6	5	Типи професій. Особливості предмета, мети, засобів і умов праці кожного типу професій («людина — людина», «людина — техніка», «людина — природа», «людина — знакова система», «людина — художній образ») та вимог, які вони висувають до особистості. *Практична роботи учня на уроці.* Провести класифікацію основних груп професій кожного типу. *Самостійна робота учня.* У робочому зошиті визначити професійно важливі якості, необхідні для роботи за професіями кожного типу	*Учень:* — пояснює особливості професій різного типу; — характеризує специфіку предмета, мети, засобів і умов праці професій кожного типу; — володіє початковими навичками визначення професійно важливих якостей, необхідних для роботи за професіями кожного типу; — старанно виконав самостійну роботу в робочому зошиті
	2	Розділ 1.3. Професійне самовизначення особистості	
7	1	Прийняття людиною рішення про вибір професії. Співвідношення «хочу», «можу», «маю», «потрібно» при виборі професії. *Практична робота учня на уроці.* Складання формули визначеної професії. *Самостійна робота учня.* У робочому зошиті скласти формули професії батьків, родичів, знайомих	*Учень:* — пояснює змістову сутність вибору професії; — характеризує складові формули вибору професії; — володіє початковими навичками складання формули визначеної професії; — старанно виконав самостійну роботу в робочому зошиті
8	1	Професійний план. Резервний професійний план. *Практична робота учня на уроці.* Складання основного та резервного професійних планів. *Самостійна робота учня.* Використовуючи сформульовані на уроці основний і резервний професійні плани, скласти в робочому зошиті блок-схему «Моя програма побудови майбутньої освітньої траєкторії»	*Учень:* — пояснює значущість правильно обраного майбутнього профілю навчання для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії; — виділяє складники головного та резервного професійних планів; — володіє початковими навичками побудови індивідуальної освітньої траєкторії; — старанно виконав зображення блок-схеми в робочому зошиті
	1	Розділ 1.4. Підсумкове **заняття**	
9	1	Підсумкове заняття. Уточнення та перевірка отриманих знань. *Практична робота учня на уроці.* Основні особисті якості, -необхідні для роботи за професіями різного типу. *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Що, на вашу думку, впливає на професійний і життєвий успіх людини?»	*Учень:* — пояснює значення правильного вибору професії для особистості та сучасного суспільства; — характеризує специфіку сучасного світу професій; — володіє початковими навичками визначення й порівняння професійно важливих якостей, необхідних для роботи за професіями різного типу; — старанно виконав творче завдання в робочому зошиті
		Розділ 2. Загальне **поняття про** індивідуально-психологічні **якості особистості**	
	6	Розділ 2.1. Індивідуально-психологічні якості особистості	
10	1	Темперамент. Типи темпераменту. Врахування особливостей темпераменту в професійній діяльності. *Практична робота учня на уроці.* Визначення типу темпераменту. *Самостійна робота учня.* Самостійне дослідження власного типу темпераменту та внесення отриманих результатів у робочий зошит	*Учень:* — пояснює особливості темпераменту людини; — виділяє типи темпераменту; — характеризує переваги та недоліки основних типів темпераменту; — старанно виконав у робочому зошиті вправи на визначення типу темпераменту
11	1	Характер. Урахування особливостей характеру при виборі майбутньої професії. Самовиховання. *Практична робота учня на уроці.* Визначення особистих рис характеру. *Самостійна робота учня.* Самостійне дослідження властивостей характеру та внесення отриманих результатів у робочий зошит	*Учень:* — пояснює особливості характеру людини; — характеризує домінантні риси характеру як відносно стійке поєднання особливостей особистості; — володіє початковими навичками самовиховання; — старанно виконав у робочому зошиті вправи на визначення властивостей характеру

Продовження

N8	**Кількість годин**	**Зміст**	**Державні вимоги до рівня** загальноосвітньої **підготовки**
12	1	Увага. Види уваги. Увага і професійна діяльність людини. Розвиток уваги. *Практична робота учня на уроці.* Визначення особливостей розвитку уваги. *Самостійна робота учня.* Самостійне дослідження обсягу, перенесення та розподілу уваги. Внесення отриманих результатів у робочий зошит	*Учень:* — пояснює особливості уваги людини і її значення для професійної діяльності; — характеризує структуру і якості уваги; — володіє початковими навичками розвитку уваги; — старанно виконав у робочому зошиті вправи на дослідження обсягу, перенесення та розподілу уваги
13	1	Воля. Сила волі. Вольові якості особистості. Розвиток сили волі. *Практична робота учня на уроці.* Визначення рівня розвитку вольових якостей. *Самостійна робота учня.* Самостійне дослідження вольового самоконтролю та внесення отриманих результатів у робочий зошит	*Учень:* — пояснює особливості волі та її врахування в процесі вибору майбутньої професії; — характеризує суперечності: «хочу», «маю», «потрібно», «мушу»; — володіє початковими навичками розвитку сили волі; — старанно виконав у робочому зошиті вправи на визначення рівня вольового самоконтролю
14	1	Пам'ять. Види пам'яті. Раціональні прийоми запам'ятовування. *Практична робота учня на уроці.* Визначення слухової, зорової, рухової та інших видів пам'яті. *Самостійна робота учня.* Самостійне дослідження короткочасної пам'яті та внесення отриманих результатів у робочий зошит	*Учень:* — пояснює особливості пам'яті людини та її значення для професійної діяльності; — характеризує види пам'яті; — володіє початковими навичками раціональних прийомів запам'ятовування; — старанно виконав у робочому зошиті вправи на дослідження короткочасної пам'яті
15	1	Самооцінка. Самооцінка й вибір майбутнього профілю навчання. *Практична робота учня на уроці.* Визначення рівня самооцінки. Методика: «Моя самооцінка». *Самостійна робота учня.* Самостійне дослідження самооцінки образу «Я» та внесення отриманих результатів у робочий зошит	*Учень:* — пояснює особливості самооцінки людини та її значення для професійної діяльності; — характеризує вплив самооцінки на уявлення людини про себе і свої можливості; — володіє початковими навичками самопізнання та аналізу впливу реклами на вибір професії; — старанно виконав у робочому зошиті вправи на дослідження рівня адекватності образу «Я»
	1	**Розділ** 2.2. **Підсумкове заняття**	
16	1	Підсумкове заняття. Уточнення й перевірка отриманих знань. *Практична робота учня на уроці.* Визначення й узагальнення особистісних якостей, які можуть заважати навчанню за бажаним профілем. *Самостійна робота учня.* Творча робота «Як я сприймаю самого себе»	*Учень:* — пояснює якості особистості, які позитивно чи негативно можуть вплинути на майбутнє навчання за обраним профілем; — виділяє проблеми профільного самовизначення сучасної молоді; — володіє початковими навичками уникнення типових помилок при виборі професії; — старанно виконав творчу роботу в робочому зошиті «Як я сприймаю самого себе»
Розділ 3. Профільне **навчання в старшій школі**			
	6	**Розділ** 3.1. **Напрями** профільного **навчання**	
17	1	Профільне навчання. Сутність, мета і принципи організації. Напрями профільного навчання в старшій школі. Профільні проби та основні етапи їх проведення. *Практична робота учня на уроці.* Складання моделі внутрішньошкільної профілізації загальноосвітніх закладів міста, району тощо. *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Мої плани-проекти для здійснення профільних проб із кожного напряму профільного навчання»	*Учень:* — виділяє сутність, мету і принципи організації профільного навчання; — характеризує напрями профільного навчання та моделі внутрішньошкільної профілізації; — розкриває основні етапи проведення профільних проб; — аналізує особливості профільного навчання в системі загальної середньої освіти України; — старанно виконав творчу роботу в робочому зошиті на тему: «Мої плани-проекти для здійснення профільних проб із кожного напряму профільного навчання»
18	5	Характеристика напрямів профільного навчання в старшій школі (технологічного, суспільно-гуманітарного, художньо-естетичного, природничо-математичного та спортивного). Вимоги до навчальних та особистісних досягнень учня кожного з напрямів профільного навчання та їх зв'язок із визначеними сферами професійної діяльності. *Практична робота учня на уроці.* Групування вимог до навчальних та особистісних досягнень учня окремих профілів кожного напряму профільного навчання. *Самостійна робота учня.* У робочому зошиті провести класифікацію професій за предметом, метою, засобами та умовами праці, які відповідають кожному напряму профілю навчання	*Учень:* — пояснює зміст кожного напряму профільного навчання; — виділяє взаємозв'язки напряму профільного навчання з визначеними сферами професійної діяльності; — характеризує вимоги до навчальних та особистісних досягнень учня кожного напряму профільного навчання; — володіє навичками класифікації професій за предметом, метою, засобами та умовами праці, які відповідають кожному напряму профілю навчання; — старанно виконав класифікацію професій у робочому зошиті

Закінчення

№	Кількість годин	Зміст	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки
	1	**Розділ 3.2. Підсумкове заняття**	
19	**1**	Підсумкове заняття. Уточнення та перевірка і отриманих знань. *(Практична робота учня на уроці.* Дискусія «Профільне навчання — перший крок до вибору майбутньої професії». *Самостійна робота учня.* У робочому зошиті сформулювати власну позицію стосовно того, як профільне навчання може сприяти продовженню освіти і вибору майбутньої професії	*Учень:* — пояснює відмінності між окремими напрямами профільного навчання в старшій школі; — характеризує профільне навчання як перший крок до вибору майбутньої професії; — володіє початковими навичками формулювання власної позиції усно, на папері, у мережі Інтернет; — старанно виконав самостійну роботу в робочому зошиті
		Розділ 4. Вибір напряму профільного навчання в старшій школі	
	2	**Розділ 4.1. Ринок освітніх послуг**	
20	**1**	Ринок освітніх послуг. Значення набуття визначеного профілю для подальшого здобуття освіти. *Практична робота учня на уроці.* Класифікація навчальних закладів міста за профілем навчання. *Самостійна робота учня.* Провести пошук інформації (спеціальна література й довідки, періодичні видання, ресурси глобальної інформаційної мережі Інтернет) про можливості продовження навчання за обраним профілем та відобразити його результати в робочому зошиті	*Учень:* — називає суб'єктів ринку освітніх послуг та можливі шляхи набуття визначеного профілю навчання в майбутньому; — характеризує інформаційне поле пошуку можливостей продовження навчання за обраним профілем; — володіє початковими навичками роботи зі спеціальною літературою та довідниками, періодичними виданнями та ресурсами глобальної інформаційної мережі Інтернет і старанно провів пошук необхідної інформації про можливості продовження навчання за обраним профілем
21	**1**	Послідовність дій, необхідних для прийняття обгрунтованого рішення про вибір профілю навчання в старшій школі. Самовдосконалення як шлях до навчання за обраним профілем. *Практична робота учня на уроці.* Формулювання кожним учнем послідовності дій набуття визначеного профілю. *Самостійна робота учня.* У робочому зошиті вказати, як саме учень намагається вдосконалюватися до рівня вимог майбутнього профілю навчання	*Учень:* — пояснює послідовність дій при виборі профілю навчання; — виділяє профілі навчання та співвідносить їх з індивідуальними можливостями особистості; — характеризує шляхи набуття визначеного профілю навчання в старшій школі; — старанно виконав самостійну роботу в робочому зошиті
	5	**Розділ 4.2. Профільні проби**	
22	**5**	*Практичні роботи учня на уроках.* Проектна діяльність. Проведення профільних проб за кожним напрямом профільного навчання. *Самостійна робота учня.* У робочому зошиті провести аналіз результатів кожної профільної проби	*Учень:* — називає об'єктивні умови та суб'єктивні чинники, які вплинули на вибір ним майбутнього профілю навчання; — пояснює відмінності в навчанні за різними напрямами профільного навчання та суперечності, які виникли на шляху вибору майбутнього профілю навчання; — виділяє головні відмінності між напрямами профільного навчання; — характеризує суб'єктивні чинники, які визначають вибір майбутнього профілю навчання та напрями поглиблення знань про нього; — старанно виконав аналіз результатів кожної профільної проби
	1	**Розділ 4.3. Підсумкове заняття**	
23	**1**	Підсумковий урок. Аналіз результатів профільних проб. Узагальнення даних про навчальні та особистісні досягнення учня. *Практична робота учня на уроці.* Розгляд складностей при виборі профілю майбутнього навчання в старшій школі та визначення напрямів їх розв'язання. Індивідуальні консультації	*Учень:* — пояснює значущість правильно обраного майбутнього профілю навчання для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії; — характеризує профільне навчання як перший крок до вибору майбутньої професії; — виділяє навчальні та особистісні досягнення, які створюють можливості навчання за обраним профілем
			Загалом 35 год

Щоденник вибору профілю навчання

«Щоденник вибору профілю навчання» є обов'язковою умовою реалізації змісту курсу «Людина і світ професій», у якому узагальнюються навчальні та особистісні досягнення учня, результати його профільних проб, індивідуальних та колективних творчих справ.

Головною метою ведення «Щоденника вибору профілю навчання» є активізація профорієнтаційної діяльності кожного учня 9-го класу, виховання в нього ставлення до себе як суб'єкта майбутнього профільного навчання, формування адекватної самооцінки, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

Структура щоденника вибору профілю навчання

Прізвище, ім'я, по батькові (повністю)_____
Домашня адреса_____
Телефон_____
E-mail _____
Число, місяць, рік народження_____
Стать *(підкреслити)* чол. / жін.
Навчальний заклад_____
Клас_____
Батько (прізвище, ім'я, по батькові) _____
Освіта_____
Професія _____
Де працює _____
Мати (прізвище, ім'я, по батькові) _____
Освіт а_____
Професія _____
Де працює _____
Брати, сестри (ім'я)_____
Вік _____
Працюють чи навчаються_____

Зміст щоденника складається з десяти кроків. Заповнювати його, тобто робити означені «кроки», бажано в кінці кожного місяця.

І крок

Вкажіть, який напрям профільного навчання (технологічний, суспільно-гуманітарний, художньо-естетичний, природничо-математичний, спортивний) Вам рекомендують обрати:

батько_____
мати_____
брат_____
сестра_____
дідусь_____
бабуся_____
друзі_____
вчителі_____
класний керівник_____
Який профіль бажаєте обрати Ви?_____
Яка впевненість Вашого рішення (за п'ятибальною шкалою)?_____
Чи знаєте Ви, що з обраним Вами навчальним профілем є споріднені, якими Ви могли б (бажали) оволодіти *(назвіть їх)*?_____
Чи знаєте Ви про вимоги до навчальних та особистісних досягнень учня окремих профілів кожного напряму профільного навчання (назвіть їх)?_____

ІІ крок

Для участі в профільних пробах Вам необхідно протягом п'яти наступних місяців (самостійно чи з двома-трьома однокласниками) підготувати п'ять проектів, зміст яких відповідає кожному напряму профільного навчання.

Проекти, які Ви створюватимете, мають бути спрямованими на розв'язання певної проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних засобів, а з іншого — інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки й технології.

Основні вимоги до виконання проекту:

— наявність значущої у творчому плані проблеми, яка вимагає для її розв'язання дослідницького пошуку;

— визначеність мети;

— змістовність і структурованість проекту;

— оформленість і представленість результатів виконаних проектів (представлені матеріальними об'єктами).

Основними етапами створення проекту можуть бути:

1. Визначення проблеми, мети й практичного значення її розв'язання.
2. Вибір команди для здійснення проекту, розподіл обов'язків.
3. Обговорення й обґрунтування шляхів та засобів розв'язання обраної проблеми, змісту окремих етапів проекту.
4. Пошук, відбір та аналіз отриманої інформації.

5. Формулювання проблем, які не знайшли розв'язання в цьому проекті.
6. Оформлення результатів.
7. Захист проекту.

Орієнтовна схема оформлення проекту

Проект
профільної проби за _____ напрямом профільного навчання

1. Назва проекту_____
2. Учасник(и) проекту (прізвище, ім'я)_____
3. Мова проекту_____
4. Стислий опис проекту_____
5. Місце проекту в навчальному процесі (де можна використовувати створений під час реалізації проекту матеріал)_____
6. Результати проекту (практичні й особисті досягнення)_____

III крок

Визначте, як Ви вже сьогодні готуєтеся до вибору профілю навчання в старшій школі:
Поглиблено вивчаю окремі шкільні предмети (які?)_____
Вивчаю курси за вибором (які?)_____
Відвідую факультативні курси (які?)_____
Відвідую предметні гуртки (які?)_____
Беру участь у роботі наукового товариства учнів _____
Пишу науково-дослідницьку роботу для Малої академії наук_____
Беру участь у предметних олімпіадах_____
Відвідую підготовчі курси (які?)_____
Займаюся самоосвітою_____
Вивчаю літературу (довідкову, науково-популярну, спеціальну)_____
Намагаюся виховувати в собі позитивні якості (працелюбність, самостійність, наполегливість тощо)_____
Спілкуюся зі старшокласниками, які навчаються за різними профілями_____
Спілкуюся з учителями про різні профілі_____
Не готуюся взагалі_____

IV крок

Відповідаючи на запитання запропонованої анкети, самостійно визначте рівень використання Вами засобів інформаційно-комунікаційних технологій в урочній і позаурочній навчально-практичній діяльності.

1. Чи використовуєте Ви комп'ютер під час виконання домашніх завдань (яких саме навчальних предметів)?_____
2. Які прикладні програми Ви найчастіше використовуєте?

Програми	Навчальний предмет
Текстовий процесор *Word*	
Табличний процесор *Excel*	
Графічний редактор *Paint*	
Системи створення презентацій *PowerPoint*	
Бази даних *Access*	
Інші програми	

3. Які саме види робіт Ви виконуєте?
а) створюю інформаційні продукти: реферати, повідомлення тощо (для яких саме предметів найчастіше)_____
б) здійснюю пошук необхідної інформації (для яких саме предметів найчастіше)
з використанням паперових носіїв (підручників, довідників, словників тощо)_____
з використанням оптичних носіїв_____
з використанням мережі Інтернет_____
в) розв'язую задачі з навчальних предметів (яких?)_____

V крок

Відповідаючи на запитання запропонованої анкети, визначте власне ставлення до навчально-практичної діяльності (оцінювання проводьте за п'ятибальної системою).

1. Ініціативність і активність на уроках_____
2. Інтерес до оволодіння знаннями_____
3. Особиста ініціативність у формах діяльності:

навчальній _____
трудовій _____
4. Уміння скласти план діяльності _____
5. Уміння довести роботу до кінця _____
6. Уміння якісно виконати роботу у визначений термін
7. Уміння проаналізувати здійснену роботу _____
8. Уміння виробити пропозиції щодо наступного етапу роботи _____
9. Уміння зосередити свої зусилля на подоланні труднощів _____
10. Уміння допомогти однокласникам _____
11. Уміння знаходити своє місце в колективі, який працює _____
12. Ставлення до власного ледарства _____
13. Ставлення до лінощів оточення _____
14. Спрямованість Вашого класу на діяльність:
навчально-практичну _____
трудову _____
15. Згуртованість Вашого класу в діяльності:
навчально-практичній _____
трудовій _____

VI крок

Визначте вимоги до навчальних та особистісних досягнень учня кожного з напрямів профільного навчання та їх зв'язок з визначеними сферами професійної діяльності.

Профілі навчання в загальноосвітній школі можна розподілити за такими типами професій:

1) «людина — природа» — природничо-математичний, хіміко-біологічний, медичний, екологічний, сільськогосподарський, географічний і т. ін.

Це професії: _____

2) «людина — техніка» — технічний, технологічний, транспортний, комп'ютерно-інформаційний, виробничий, проектно-конструкторський, дизайнерський тощо.

Це професії: _____

3) «людина — людина» — гуманітарний, філологічний, лінгвістичний, економічний, спортивний, історичний, правознавчий, управлінський, педагогічний, побутово-обслуговуючий та ін.

Це професії: _____

4) «людина — знакова система» — природничо-математичний, фізико-математичний, інформаційний, лінгвістичний тощо.

Це професії: _____

5) «людина — художній образ» — естетичний, образотворчий, музичний, хореографічний, театральний, дизайнерський, народних ремесел і т. ін.

Це професії: _____

Визначте навчальні предмети, які, на Вашу думку, мають бути профільними в кожному з напрямів профільного навчання та позначте їх у відповідній комірці таблиці знаком «+».

Навчальні предмети	Напрями профільного навчання				
	суспільно-гуманітарний	природничо-математичний	технологічний	художньо-естетичний	спортивний
Українська мова та література					
Іноземна мова					
Зарубіжна література					
Історія України					
Всесвітня історія					
Правознавство					
Економіка					
Людина і світ					
Художня культура					
Математика					
Астрономія					
Біологія					
Географія					
Фізика					
Хімія					
Людина і природа					
Технології					

Навчальні предмети	Напрями профільного навчання				
	суспільно-гуманітарний	природничо-математичний	технологічний	художньо-естетичний	спортивний
інформатика					
Фізична культура					
Захист Вітчизни					

VII крок

Використовуючи запропоновану таблицю нахилів (Є. Климов), можна визначити рівень Вашої готовності до вибору напряму профільного навчання (Готовність учня до профільного навчання / Упоряд.: В. Рибалка. За заг. ред. С. Максименка, О. Главник. — К.: Мікрос-СВС, 2003. — 112 с.)

Відповідаючи на її запитання, можна визначити профільні та загальні професійні інтереси і нахили за напрямками, що відповідають встановленим типам професій.

Інструкція. У таблиці 1 Вам запропонований перелік формулювань. Якщо Ви погоджуєтеся з ними («так»), то перед відповідною цифрою (1 або 2), яка розташована в одному зі стовпчиків, ставите « + ». Якщо не погоджуєтеся з ними («ні»), то перед відповідною цифрою (1 або 2), яка розташована в одному зі стовпчиків, ставите « — ». Ваша відповідь «ні» може означати, що на сформульоване твердження немає відповіді або ж Ви активно його заперечуєте.

Найбільші позитивні суми будуть у стовпчиках, які відповідають групам професій або профілям, що Вам подобаються. Малі ж суми, а тим більше негативні, відповідають професіям і профілям, які Вам не подобаються (див. табл. 1).

Таблиця 1

Орієнтовне визначення профілю навчання або типу майбутньої професії на основі самооцінки схильностей та інтересів

№	Характеристика поведінки	П (людина — природа)	Т (людина — техніка)	ЗС (людина — знакова система)	ХО (людина — художній образ)	Л (людина — людина)
1	Легко (без скутості) знайомлюся з новими людьми					1
2	Охоче й подовгу можу що-небудь майструвати (або шити, лагодити, в'язати)		1			
3	Залюбки ходжу в музеї, театри, на концерти й художні виставки				1	
4	Охоче й постійно стежу і доглядаю за рослинами (або тваринами)	1				
5	Залюбки й подовгу можу що-небудь підраховувати, обчислювати або креслити			1		
6	Охоче проводжу час із ровесниками або молодшими дітьми, коли їх потрібно чимось зайняти, захопити справою або допомогти в чомусь					1
7	Залюбки й часто допомагаю старшим у догляді за тваринами (або рослинами)	1				
	Готовність учня до профільного навчання					
	Зазвичай я роблю мало помилок у письмових роботах			1		
9	Мої вироби (те, що я роблю своїми руками у вільний від навчання час) зазвичай викликають інтерес у товаришів, у дорослих		2			
10	Дорослі вважають, що в мене є здібність до певної галузі мистецтва				2	
11	Охоче читаю про рослинний (або тваринний) світ	1				
12	Беру активну участь у художній самодіяльності				1	
13	Залюбки читаю про будову механізмів, машин, приладів		1			
14	Охоче й подовгу можу розгадувати головоломки або сидіти над складними задачами, кросвордами, ребусами			2		

Закінчення

№	Характеристика поведінки	П (людина — природа)	Т (людина — техніка)	ЗС (людина — знакова система)	ХО (людина — художній образ)	Л (людина — людина)
15	Легко залагоджую суперечки між ровесниками або молодшими учнями					2
16	Дорослі вважають, що в мене є здатність до роботи з технікою		2			
17	Результати моєї художньої творчості схвалюють і цілком незнайомі люди				2	
18	Дорослі вважають, що в мене є здатність до роботи з рослинами або тваринами	2				
19	Зазвичай, як вважають, мені вдається точно і зрозуміло для інших викладати думки в письмовій формі			2		
20	Я майже ніколи не сварюся					1
21	Речі, що я зробив, схвально оцінюють незнайомі люди		1			
22	Без особливих зусиль засвоюю раніше незнайомі або іноземні слова			1		
23	Мені часто доводиться допомагати незнайомим людям					2
24	Подовгу, не стомлюючись, можу займатися улюбленою художньою працею (музикою, малюванням і т. ін.)				1	
25	З великим інтересом читаю про охорону довкілля, лісів, тварин	1				
26	Люблю розбиратися в будові механізмів, машин, приладів		1			
27	Мені зазвичай вдається переконувати ровесників або молодших за віком у тому, що потрібно робити так, а не інакше					1
28	Охоче спостерігаю за тваринами або розглядаю рослини	1				
29	Залюбки читаю науково-популярну, літературно-критичну літературу, публіцистику			1		
ЗО	Пробую свої сили в живописі, музиці, поезії тощо				1	
31	Без особливих зусиль і охоче розбираюся в географічних картах, схемах, графіках, кресленнях, таблицях			2		
	Кількість балів					
	Максимальна кількість балів	7	8	10	8	8

VIII крок

Самостійно проаналізуйте завершені проекти профільних проб із суспільно-гуманітарного, природничо-математичного, технологічного, художньо-естетичного та спортивного напрямів.

Захист завершеного проекту є обов'язковим його етапом і має складатися з безпосередньої демонстрації проекту, доповіді та відповідей на запитання. Під час демонстрації проекту враховується оригінальність ідеї, оформлення й використання наочних засобів. Якість доповіді визначає культура мовлення, манера поведінки та час представлення проекту. Після представлення проекту Ви відповідаєте на запитання. Ваші відповіді мають бути впевнені, аргументовані та переконливі. За дев'ятьма характеристиками проекту, кожна з яких оцінюються за 12-бальною системою, визначається середній бал за демонстрацію, доповідь і відповіді на запитання (див. табл. 2).

Максимальна кількість балів за проект може бути 36. Кількість балів від 9 до 18 відповідає низькому рівню, від 19 до 27 балів — середньому рівню і, відповідно, 28—36 балів — високому.

Таблиця 2

Аналіз

захисту проекту профільної проби за _____ напрямом профільного навчання

Рівні	Критерії захисту проекту	Кількість балів	Середній бал
Демонстрація	Оригінальність ідеї		
	Оформлення		
	Використання наочних засобів		

Закінчення

Рівні	Критерії захисту проекту	Кількість балів	Середній бал
Доповідь	Культура мови		
	Манера поведінки		
	Почуття часу		
Відповіді на запитання	Повнота		
	Аргументованість		
	Переконливість		
		Разом	

IX крок

Підрахуйте Ваш особистий освітній рейтинг (див. табл. 3).

Таблиця 3

Визначення загального освітнього рейтингу

Напрямок навчальної діяльності		Складники напрямку	Кількість балів	Середній бал за напрямок
Основні навчальні предмети		Українська мова та література		
		Іноземна мова		
		Зарубіжна література		
		Історія України		
		Всесвітня історія		
		Алгебра		
		Геометрія		
		Біологія		
		Географія		
		Фізика		
		Хімія		
		Інформатика		
		Трудове навчання		
		Фізична культура		
Участь у роботі		Факультативу (1 б.)		
		Гуртка (1 б.)		
		Наукового товариства (2 б.)		
		Малої академії наук (2 б.)		
Конкурси і змагання	У системі шкільних закладів	брав участь (1 б.)		
		призер (3 б.)		
		переможець (5 б.)		
	У системі позашкільних закладів	брав участь (1 б.)		
		призер (3 б.)		
		переможець (5 б.)		
Всеукраїнські і міжнародні олімпіади	I етап	брав участь (1 б.)		
		призер (3 б.)		
		переможець (5 б.)		
	II етап	брав участь (2 б.)		
		призер (4 б.)		
		переможець (6 б.)		
	III етап	брав участь (3 б.)		
		призер (5 б.)		
		переможець (7 б.)		
	IV етап	брав участь (5 б.)		
		призер (7 б.)		
		переможець (9 б.)		
	Міжнародна олімпіада	брав участь (7 б.)		
		призер (9 б.)		
		переможець (11 б.)		
			Освітній рейтинг	
		Рівень освітнього рейтингу: низький (< 10), середній (11 < *n* < 15), високий (> 15)		

За допомогою результатів аналізу проектів профільних проб та освітнього рейтингу можна визначити Ваш профільний рейтинг. Кожен із рівнів захисту проекту та освітнього рейтингу утворюють, відповідно, низький (1 бал), середній (2 бали) та високий (3 бали) рівні, які у своїй сукупності і визначають Ваш профільний рейтинг. Він відповідає низькому рівню, якщо сума балів захисту проекту та освітнього рейтингу склала 2 бали, середньому — 3—4 бали і високому — 5—6 балів (див. табл. 4).

Таблиця 4

Визначення профільного рейтингу за напрямом профільного навчання

Складники профільного рейтингу	**Рівні**		
	низький (1 бал)	**середній (2 бали)**	**високий** (3 **бали)**
Проект			
Освітній рейтинг			
Загальна кількість балів			
Профільний рейтинг			

Орієнтовні критерії оцінювання рівня готовності учня до вибору профілю навчання в старшій школі

Рівень	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
Початковий	Не виявляє активності в обговоренні теоретичного змісту навчального матеріалу. У змозі відповісти лише на загальні запитання. Відтворює лише окремі аспекти навчальної інформації. Практичні і самостійні роботи не виконує. «Щоденник вибору профілю навчання» не веде. Проблема вибору профілю навчання не актуальна
Середній	Виявляє активність і самостійність в обговоренні теоретичного змісту навчального матеріалу. Встановлює логічні зв'язки в змісті навчального матеріалу. Усвідомлює важливість проблеми вибору майбутнього профілю навчання. Практичні й самостійні роботи виконує, а результати фіксує в «Щоденнику вибору профілю навчання». Профільні проби здійснює частково і лише під контролем учителя. Проблема вибору профілю навчання актуальна
Достатній	Виявляє активність, самостійність і творчість в обговоренні теоретичного змісту навчального матеріалу. Виявляє постійний інтерес до проблеми вивчення, здатний критично аналізувати й оцінювати програмовий матеріал. Результати практичних і самостійних робіт систематично фіксує в «Щоденнику вибору профілю навчання». Профільні проби здійснює в межах програмового матеріалу й лише за одним із напрямів профільного навчання. Проблема вибору профілю навчання на активному етапі вирішення
Високий	Активний в обговоренні теоретичного змісту навчального матеріалу. Обраний не лише майбутній профіль навчання, а й професія. Результати практичних і самостійних робіт систематично фіксує в «Щоденнику вибору профілю навчання» і використовує для самовдосконалення. Індивідуальна освітня траєкторія побудована і реалізується

9-й клас (17 год)

Орієнтовна сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№	**Розділи, підрозділи**	**Кількість годин**
Розділ 1. Світ професій навколо нас		**8**
1	Вступ	1
2	Розділ 1.1. Трудова діяльність людини	3
3	Розділ 1.2. Суспільство та вибір професії	**4**
Розділ 2. **Здібності особистості та вибір професії**		**5**
4	Розділ 2.1. Індивідуально-психологічні якості особистості та вибір професії	**4**
5	Розділ 2.2. Підсумкове заняття	1
Розділ 3. **Технологія вибору профілю навчання**		**4**
6	Розділ 3.1. Напрями профільного навчання	3
7	Розділ 3.2. Захист обраного профілю навчання	1
	Разом	**17**

Навчальний пріоритетний матеріал

№	Кіль-кість годин	Зміст	**Державні вимоги до рівня** загальноосвітньої **підготовки**
		Розділ 1. Світ професій навколо нас	
	1	Вступ	
1	1	Мета **і** завдання курсу «Людина і світ професій». Професійне самовизначення особистості в умовах сучасного ринку праці. Типові помилки при виборі професії та їх наслідки. Інструкція учням про порядок заповнення відомостей у «Щоденнику вибору профілю навчання». *Практична робота учня на уроці.* Заповнити загальні відомості про учня в «Щоденнику вибору профілю навчання». *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Мої особисті досягнення»	*Учень:* — пояснює значення правильного вибору професії для особистості та сучасного суспільства; — виділяє проблеми професійного самовизначення сучасної молоді; — характеризує типові помилки при виборі професії та їх наслідки; — старанно виконав самостійну роботу в робочому зошиті
	3	**Розділ 1.1. Трудова діяльність людини**	
2	1	Трудова діяльність людини. Сфери людської діяльності та види праці. Значущість і місце особистості в сучасному процесі трудової діяльності людини. *Практична робота учня на уроці.* Складання блок-схеми «Сапери людської діяльності та види праці». *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Моє місце в процесі трудової діяльності»	*Учень:* — називає сфери людської діяльності та види праці; — виділяє особливості видів трудової діяльності людини в умовах ринку; — пояснює значущість і місце особистості в процесі трудової діяльності; — старанно виконав творче завдання в робочому зошиті «Моє місце в процесі трудової діяльності»
3	1	Професія — соціальний статус людини. Поняття «професія». Професія, спеціальність, кваліфікація, посада. Види професій. Галузева класифікація професій. Державний класифікатор проо>есій України. *Практична робота учня на уроці.* Гра «Аукціон». *Самостійна робота учня.* Заповнити в робочому зошиті анкету «Професії моїх батьків»	*Учень:* — пояснює відмінності між професією, спеціальністю, кваліфікацією і посадою; — виділяє види професій і галузі господарства; — характеризує специфіку галузевої класифікації професій; — володіє початковими навичками роботи з Державним класифікатором професій України
4	1	Типи професій: «людина — людина», «людина — техніка», «людина — природа», «людина — знакова система», «людина — художній образ». Загальна характеристика професійної діяльності: предмет, мета, засоби, умови тощо. *Практична робота учня на уроці.* Класифікація основних груп професій. *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Професійно важливі якості особистості, які необхідні для роботи за професіями: «людина — людина», «людина — техніка», «людина — природа», «людина — знакова система», «людина — художній образ»	*Учень:* — характеризує специфіку професій «людина — людина», «людина — техніка», «людина — природа», «людина — знакова система», «людина — художній образ», особливості професій; — розподіляє професії в групи за предметом, метою, засобами й умовами праці; — володіє початковими навичками класифікації основних груп професій; — виділяє професійно важливі якості особистості, які необхідні для роботи за професіями «людина — людина», «людина — техніка», «людина — природа», «людина — знакова система», «людина — художній образ»
	4	**Розділ 1.** 2. Суспільство **та "вибір професії**	
5	1	Формула вибору професії «хочу», «можу», «маю», «потрібно». Суспільство та вибір професії. Конкурентоспроможність і мобільність сучасного фахівця. *Практична робота учня на уроці.* Побудова формули визначеної професії за допомогою таблиці «Класифікація професій». *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Образ мобільного й конкурентоспроможного сучасного фахівця»	*Учень:* — пояснює важливість конкурентоспроможності й мобільності фахівця на сучасному ринку праці; — характеризує змістову сутність вибору професії; — виділяє складники формули вибору професії; — володіє початковими навичками складання формули визначеної професії; — старанно виконав творче завдання в робочому зошиті «Образ мобільного й конкурентоспроможного сучасного фахівця»
6	1	Мотиви вибору професії. Поняття про мотиви та потреби людини. Види мотивів та їх урахування при виборі проо>есії. *Практична робота учня на уроці.* Визначення мотивів вибору професії. *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Мої особисті мотиви вибору професії»	*Учень:* — пояснює значення мотивів та потреб людини при виборі професій; — виділяє види мотивів та враховує їх під час вибору професії; — характеризує суб'єктивні чинники вибору професії; — старанно виконав творче завдання в робочому зошиті «Мої особисті мотиви вибору професії»
7	1	Професійна придатність особистості. Стан здоров'я та професійна придатність. Протипоказання до вибору професій. Професійні захворювання. Шляхи зміцнення здоров'я. *Практична робота учня на уроці.* Визначення чинників професійної непридатності людини до окремих професій. *Самостійна робота.* Творче завдання в робочому зошиті «Самовдосконалення та зміцнення здоров'я і мій вибір професії»	*Учень:* — пояснює сутність професійної придатності особистості; — характеризує вимоги професії до особистюної о розвитку та здоров'я людини; — виділяє чинники професійної непридатності людини до окремих професій; — старанно виконав творче завдання в робочому зошиті «Самовдосконалення та зміцнення здоров'я і мій вибір професії»

Продовження

№	Кількість годин	Зміст	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки
8	**1**	Професіографія — джерело інформації про світ професій. Поняття про професіограму. Структура професіограми. Професіограми сучасних професій. *Практична робота учня на уроці.* Професіограма професії, яка має попит на ринку праці. *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Професіограма моєї улюбленої професії»	*Учень:* — пояснює сутність професіограми професії ж основного джерела інформації про неї; — характеризує складники професіограми професії; — володіє початковими навичками аналізу професіограми професії, яка має попит на ринку праці; — старанно виконав творче завдання в робочому зошиті «Професіограма моєї улюбленої професії»
Розділ 2. Здібності особистості та вибір професії			
	4	**Розділ 2.1. Індивідуально-психологічні якості особистості та вибір професії**	
9	**1**	Індивідуально-психологічні особливості та вибір професії. Образ «Я» та можливості особистості. Психічне, соціальне та фізичне «Я». Самооцінка та її значення для правильного вибору професії. *Практична робота учня на уроці.* Вправа «Хто Я?». Дискусія «Для чого людині знати себе?». *Самостійна робота учня.* Виконати в робочому зошиті завдання на визначення власної самооцінки	*Учень:* — пояснює значущість індивідуально-психологічних особливостей особистості для вибору професії; — виділяє складники образу «Я»; — характеризує особливості самооцінки людини та її значення для професійної діяльності; — старанно виконав завдання в робочому зошиті «Моя самооцінка»
10	**1**	Мислення і емоції. Види мислення та їхні характеристики. Емоції, їх прояв і значення в професійній діяльності людини. *Практична робота учня на уроці.* Вправи з розвитку мислення та емоцій: «Гімнастика для мислення», «Передай емоцію», «Вгадай емоцію». *Самостійна робота учня.* Виконати в робочому зошиті завдання на визначення рівня розвитку окремих видів мислення	*Учень:* — пояснює особливості мислення та емоцій людини та їхнє значення для професійної діяльності; — характеризує емоційні стани особистості та види мисленнєвих рішень; — володіє початковими навичками розвитку мислення та навичками розвитку контролю над своїми емоціями; — старанно виконав завдання в робочому зошиті на тему: «Мої емоції і мислення»
11	**1**	Увага і пам'ять та її значення для професійної діяльності людини. Види пам'яті та властивості уваги. *Практична робота учня на уроці.* Прийоми розвитку уваги. Раціональні прийоми запам'ятовування. *Самостійна робота учня.* Виконати в робочому зошиті завдання на визначення рівня розвитку уваги й пам'яті	*Учень:* — пояснює особливості уваги й пам'яті людини та їхнє значення для професійної діяльності людини; — характеризує якості уваги й пам'яті; — володіє початковими навичками розвитку уваги і раціональними прийомами запам'ятовування; — старанно виконав завдання в робочому зошиті «Моя увага і пам'ять»
12	**1**	Характер і темперамент особистості та вибір професії. Врахування домінантних рис характеру й типу темпераменту при виборі майбутньої професії. *Практична робота учня на уроці.* Вправи для самовиховання, гра «Аукціон». *Самостійна робота учня.* Виконати в робочому зошиті завдання на визначення власного типу темпераменту	*Учень:* — пояснює особливості характеру й темпераменту людини і їх врахування в професійній діяльності; — виділяє типи темпераменту й характеризує домінантні риси характеру; — володіє початковими навичками самовиховання; — старанно виконав завдання в робочому зошиті «Моя увага і пам'ять»
	1	**Розділ 2.2. Підсумкове заняття**	
13	**1**	Підбиття підсумків за темами вивченого розділу. Уточнення та перевірка окремих результатів, отриманих під час виконання практичних робіт на уроці та самостійних завдань. *Практична робота учня на уроці.* Доповнення відомостей про індивідуальні особливості учня в «Щоденнику вибору профілю навчання». *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Мої індивідуальні особливості і обрана професія»	*Учень:* — пояснює значущість індивідуально-психологічних якостей особистості для вибору професії; — характеризує особливості самопізнання, самооцінки та самоаналізу людини і їхнє значення для її професійної діяльності; — складає і реалізує програму самовдосконалення; — старанно виконав завдання в робочому зошиті «Мої індивідуальні особливості і обрана професія»
Розділ 3. Технологія вибору профілю навчання			
	3	**Розділ 3.1. Напрями профільного навчання**	
14	**1**	Сучасний світ, освітній простір та необхідність вибору профілю навчання. Модель профільного навчання в системі загальної середньої освіти України. Зміст профільної освіти. *Практична робота учня на уроці.* Складання блок-схеми «Модель профільного навчання в Україні». *Самостійна робота учня.* Звіт у «Щоденнику вибору профілю навчання» про екскурсію до навчальних закладів різних типів	*Учень:* — характеризує модель профільного навчання в системі загальної середньої освіти України; — виділяє вимоги бажаного в майбутньому напрямі профільного навчання; — характеризує особистісні характеристики, які можуть стати перепоною для продовження навчання за бажаним профілем; — здійснив екскурсію до навчальних закладів різних типів і підготував про неї звіт

Закінчення

№	кіль-кість годин	Зміст	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки
15	1	Алгоритм вибору профілю навчання. Профіль навчання і профільна придатність особистості. Профілі навчання та їх співвідношення з індивідуальними можливостями особистості. *Практична робота учня на уроці.* Складання алгоритму вибору профілю навчання. *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Освітні профілі навчальних закладів у регіоні»	*Учень:* — розкриває зміст профільної освіти; — пояснює алгоритм вибору профілю навчання; — виділяє профілі навчання та співвідносить їх з індивідуальними можливостями особистості; — характеризує шляхи набуття визначеного профілю навчання в старшій школі; — старанно виконав завдання в робочому зошиті «Освітні профілі навчальних закладів у регіоні»
16	1	Профільні проби. Факультативи, гуртки, курси за вибором, наукові товариства, Мала академія наук України та ін. *Практична робота учня на уроці.* Складання блок-схеми «Модель профільного самовизначення в регіоні». *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Моя програма здійснення профільних проб за суспільно-гуманітарним, природничо-математичним, технологічним, художньо-естетичним та спортивним напрямами профільного навчання»	*Учень:* — пояснює відмінності в навчанні за різними напрямами профільного навчання; — виділяє головні напрями здійснення профільних проб; — характеризує можливості профільного самовизначення в регіоні; — старанно виконав завдання в робочому зошиті «Моя програма здійснення профільних проб за суспільно-гуманітарним, природничо-математичним, технологічним, художньо-естетичним та спортивним напрямами профільного навчання»
	1	Розділ 3.2. Захист обраного профілю навчання	-
17	1	Освітня траєкторія старшокласника при виборі майбутнього профілю навчання. Головний та резервний професійний план. Аналіз суперечностей, які можуть виникнути на шляху вибору майбутнього профілю навчання та напрями їх розв'язання. *Практична робота учня на уроці.* Захист обраного профілю. Проектна діяльність «Я обираю цей профіль тому, що...». *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Мій головний та резервний професійний план»	*Учень:* — пояснює значущість правильно обраного майбутнього профілю навчання для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії; — виділяє складники головного та резервного професійного плану; — аналізує перешкоди, які можуть виникнути на шляху вибору майбутнього профілю навчання; — старанно виконав завдання в робочому зошиті «Мій головний та резервний професійний план»

Щоденник вибору профілю навчання

Примітка. Подана нижче структура «Щоденника вибору профілю навчання», незважаючи на його обов'язковість, є орієнтовною і може бути змінена залежно від можливостей учителя та уподобань учнів.

Структура щоденника вибору профілю навчання

1. Прізвище, ім'я, по батькові (повністю)_____
2. Домашня адреса: місто_____, вулиця_____, будинок_____, квартира_____, контактний телефон
3. Число_____, місяць_____, рік народження_____. E-mail_____
4. Стать (підкреслити) чол./жін.
5. Час і місце заповнення анкети_____
6. Освіта (навчальний заклад та місце його знаходження, скільки класів закінчили)_____
7. Батькиулр/звище, *ім'я, по батькові, професія, де працює).*

Батько_____

Мати_____

8. Яку освіту мають ваші батьки?

№	Освіта	Мати	Батько
1	Повна середня		
2	Середня		
3	Початкова професійна (наприклад, професійно-технічне училище)		
4	Середня професійна (наприклад, технікум, коледж)		
5	Вища		
6	Не знаю		

9. Який Вам рекомендують обрати напрям профільного навчання (технологічний, суспільно-гуманітарний, художньо-естетичний, природничо-математичний, спортивний)? Батьки _____, дідусь _____, бабуся _____, вчителі _____, класний керівник _____.

10. Який Ви бажаєте обрати профіль? _____

Чому? _____

11. Чому Ви хочете обрати саме цей профіль навчання? _____

12. Визначте, які знання та вміння Вам будуть необхідні для навчання за обраним профілем? _____

13. Чи готуєтеся Ви сьогодні до вибору профілю навчання в старшій школі?

— беру участь в роботі Малої академії наук _____

— відвідую факультативні курси *(які?)* _____

— беру участь у предметних олімпіадах _____

— займаюся на підготовчих курсах _____

— займаюся самоосвітою _____

— беру участь у роботі наукових товариств _____

— відвідую предметні гуртки *(які?)* _____

— не готуюсь _____

14. Які Ваші улюблені предмети? Чому вони Вам подобаються? _____

15. Які предмети не подобаються? Чому? _____

16. Напишіть есе на тему «Мої особисті досягнення» _____

17. Ким Ви мрієте бути? Чому? _____

18. Що вплинуло на Ваш вибір (думка батьків, друзів, книги, ЗМІ, кінофільм, радіопередачі, поради вчителів, заняття в гуртках, ін.) *(підкресліть)*? Що ще *(допишіть)*? _____

19. Що Ви вже зробили для успішного оволодіння майбутнім профілем навчання *(підкресліть)*?

— володію комп'ютером;

— добре знаю іноземну мову;

— пробую свої сили в живописі, музиці, поезії;

— вивчаю будову механізмів, машин, приладів;

— цікавлюся літературою про довкілля;

— інше.

20. Що може перешкодити здійсненню Ваших профільних планів?

№	Перешкода	Так	Ні
1	Недостатньо знань про обрану професію		
2	Недостатня підготовленість до професійної освіти		
3	Проблеми зі здоров'ям		
4	Сімейні обставини		
5	Матеріальний стан сім'ї		
6	Неправильний вибір місця продовження освіти, профілю навчання в 10—11-му класах		

21. Що насамперед приваблює Вас у майбутньому навчальному закладі для продовження освіти? _____

22. Які риси характеру Ви цінуєте у свого товариша? _____

23. Що Ви найбільше цінуєте в собі? _____

24. Які Ваші сильні сторони дозволять реалізувати себе в обраній професії в майбутньому? _____

25. Яких зусиль Ви докладаєте для успішного оволодіння майбутньою професією? _____

26. У яких гуртках Ви навчаєтесь?

Назва гуртка	Кількість годин	Результат	Підпис керівника гуртка

27. Результати навчальних досягнень (успішність):

Предмети	Кількість балів
Фізика	
Біологія	
Географія	
Історія України	
Всесвітня історія	
Алгебра	
Геометрія	
Іноземна мова	

Закінчення

Предмети	**Кількість балів**
Зарубіжна література	
Українська мова та література	
Хімія	
Інформатика	
Трудове навчання	
Фізична культура	

28. Результати навчальних досягнень у конкурсах, змаганнях, олімпіадах:

Назви заходів	**Результат**
Конкурси, змагання	
Олімпіади: — шкільні; — всеукраїнські; — міжнародні	
Наукова робота (МАН)	

29. Результати виконання профільних проб:

Рівні	Критерії захисту проекту	Кількість **балів**	Середній **бал**
Демонстрація	Оригінальність ідеї		
	Оформлення		
	Використання наочних засобів		
Доповідь	Культура мови		
	Манера поведінки		
	Почуття часу		
Відповіді на запитання	Повнота		
	Аргументованість		
	Переконливість		
		Разом	

3О. Результати виконання практичних та самостійних робіт:

№	**Зміст завдання**	**Характеристика виконання**	**Кількість балів**
1	*Практична робота учня на уроці.* Заповнити загальні відомості про учня в «Щоденнику вибору профілю навчання». *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті «Мої особисті досягнення»		
2	*Практична робота учня на уроці.* Складання блок-схеми «Сфери людської діяльності та види праці». *Самостійна робота учня.* Творче завдання в робочому зошиті: «Моє місце в процесі трудової діяльності»		
3	*Практична робота учня*		

Допомога батьків

1. Поради батьків (мами, тата), де навчатися після закінчення 9-го класу:

	На початку навчального року	Наприкінці навчального року
Мама	Основний варіант	Основний варіант
Мама	Запасний варіант	Запасний варіант
Тато	Основний варіант	Основний варіант
Тато	Запасний варіант	Запасний варіант

2. Зберіть разом з батьками інформацію про професійні та профільні навчальні заклади.

№	Навчальний заклад	Адреса, телефон	Профіль	Вступні іспити

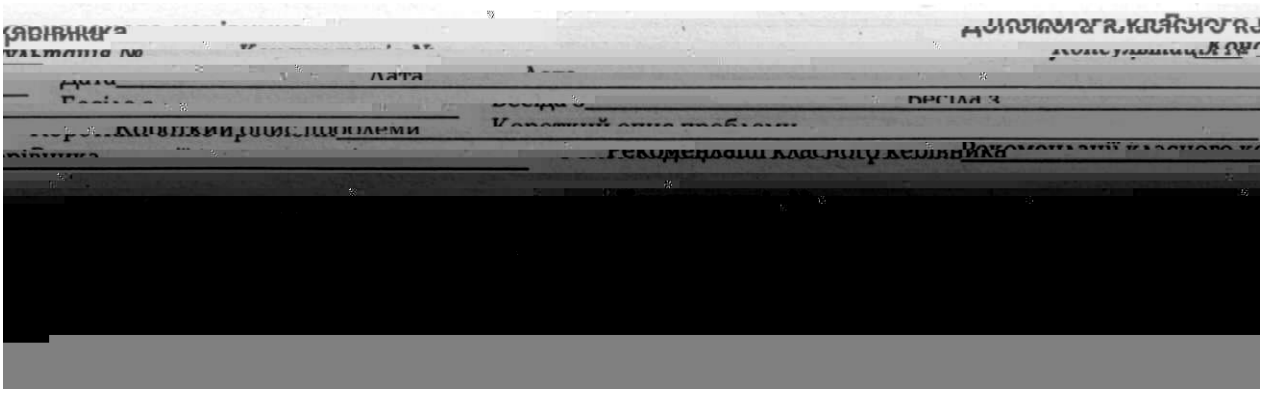

Аналіз захисту проекту

Рівні	Критерії захисту проекту	Кількість **балів**	Середній **бал**
Демонстрація	Оригінальність ідеї		
	Оформлення		
	Використання наочних засобів		
Доповідь	Культура мови	-	
	Манера поведінки		
	Почуття часу		
Відповіді **на** запитання	Повнота		
	Аргументованість		
	Переконаність		
		Разом	

Рекомендації класного керівника щодо вибору профілю навчання та майбутньої професії.

Література

1. *Бас Ґ. Г.* Орієнтація учнів на сільськогосподарські професії — К.: Рад. шк., 1986. — 159 с.

2. *Віденко В. Ф., Віденко А. В., Кондратова-Діденко В. І.* Людина і світ. — К.: Вища шк., 2001. — 229.

3. Довідник професій / Упоряд. Д. О. Закатнов, Н. В. Жемера, М. П. Тименко. — К.: Українська книга, 1999. — 321с.

4. *Закатнов Д. О. та ін.* Педагогічні засоби підготовки старшокласників до професійного самовизначення в умовах профільного навчання: Метод, посіб. / Закатнов Д. О., Мельник О. В., Осипов О. В., Морін О; Л.., Гуцан Л. А., Скалько О. В. / За ред. Д. О. Закатнова. — К.: ІПВ АПН України, 2005. — 215 с.

5. *Захаров Н. Н., Симоненко В. Д.* Профессиональная ориентация школьников. — М.: *Просвещение, 1989.* — 192 с.

6. *Климов Е. А.* Как выбрать профессию. — М.: Просвещение, 1984. — 179 с.

7. *Климов Е. А.* Психология профессионального самоопределения. — Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. — 512 с.

8. Критерии и показатели готовности школьников к профессиональному самоопределению / Под ред. С. Н. Чистяковой, А. Я. Журкиной. — М.: Филология, 1997. — 80 с.

9. *Мельник О. В., Романчук В. П.* Основи вибору професій: Експериментальна програма та збірник практичних завдань. — К.: ІПВ АПН України, 2001. — 98 с.

10. Педагогічні основи трудового становлення і професійного самовизначення учнівської молоді: Моногр. / За ред. М. П. Тименка. — Бердянськ: Ін-т педагогіки АПН України, 1996. — 268 с.

11. Підготовка до професійного навчання і праці (психолого-педагогічні основи): Нав.-метод. посіб. / За ред.

Г. О. Балла, П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки. — К.: Наукова думка, 2000. — 188 с.

12. *Побірченко Н. А. та ін.* Людина і праця: Навч. посіб. для 10>го кл. / Побірченко Н. А., Сергєєнкова О. П., Підтілок І. В. — К.: Наш час, 2006. — 180 с.

13. *Закатнов* Д. *О. та ін.* Професійне самовизначення старшокласників: Метод, посіб. / Закатнов Д. О., Мельник О. В., Осипов О. В., Морін О. Л., Гуцан Л. А., Скалько О. В. / За ред. Д. Закатнова. — К.: Шкільний світ, 2006. — 128 с.

14. Профконсультационная работа со старшеклассниками: Пособие / Под ред. Б. А. Федоришина. — К.: Рад. шк., 1980. — 160 с.

15. *Пряжников Н. С.* Профессиональное и личностное самоопределение. — М.: Ин-т практической психологии, 1996.—256 с.

16. Профессиограммы и профессиокарты основных профессий: Метод, пособ. / Под ред. В. В. Ерасова. — К.: PIA-BOOK, 1995. — 335 с.

17. *Рибалка В. В.* Готовність учня до профільного навчання / За заг. ред. С. Д. Максименка, О. П. Главник. — К.: Мікрос-СВС, 2003. — 112 с.

18. *Рибалка В. В.* Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників: Моногр. / За ред. Г. О. Балла. — К., 1998. — 160 с.

19. Система профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б. А. Федоришина. — К.: Рад. шк., 1988.— 180 с.

20. Уніат С, *Комінько С.* Вибір професії, або Задача з багатьма невідомими.—Тернопіль: Підручники та посібники, 1997. — 87 с.